

Komentari prvog zamjenika visokog predstavnika Donalda Haysa tokom njegove posjete “Kana” tekstilnoj kompaniji

Dame i gospodo,

Ova zemlja sada mora preduzeti hitne korake da osigura povećanje broja radnih mjesta i ekonomski rast. To ne mogu učiniti vlasti same, svako – međunarodna zajednica, načelnici općina i sami građani moraju uraditi svoj dio posla. Ali mi je jasno da se to može učiniti jer već postoje područja ekonomskog prosperiteta koja se razvijaju širom zemlje a u kojima stanovništvo, njihovi predstavnici u vlastima i privrednici uspješno rade zajedno. To je razlog zašto sam odlučio da vam se obratim ovdje u ovoj tvornici jer Kana predstavlja upravo tu vrstu preduzeća koje može pomoći da se ova zemlja izvuče iz ekonomske stagnacije.

- Preduzeće je utemeljeno na osnovnim znanjima i sposobnostima
- Preduzeće je počelo sa malom svotom novca posuđenog na privatnoj osnovi.
- Ovo preduzeće je uočilo i odgovorilo potrebama koje postoje na tržištu BiH i u inostranstvu
- Počelo je skromno sa pet zaposlenih osoba. Danas ima 21 zaposlenika
- Postoje planovi za širenjem i otvaranjem novih radnih mjesta.

Preduzeće ima pozitivne poslovnu saradnju sa Općinom Ilidža. Postoje i druge općine širom zemlje koje isto tako pozitivno reaguju na privredni rast i razvoj malih i srednjih preduzeća.

Nedavno sam bio u posjeti Gradačcu

- Godišnje investicije u tom gradu dostižu iznos od 15.000.000 KM;
- Izgrađen je novi sistem snabdijevanja pitkom vodom;
- Asfaltirano je 50 km puteva u ovoj općini;
- Postavljena nova ulična rasvjeta;
- Od 1999. godine osnovan je Poslovni inkubator u prostorijama razrušene srednje škole – 20 preduzeća koristi ovaj prostor; postoje uspješni primjeri poput tvornice obuča "Thema" koja je u Inkubator došla sa samo 4 zaposlena, a nedavno se preselila u vlastite prostorije sa 175 zaposlenih osoba.
- Postignuti uspjesi nisu rezultat velike međunarodne intervencije već velikim dijelom lokalne samoinicijative.

Šta je to što nama nude općine poput Ilidže i Gradačca? Šta je to što nam govore iskustva preduzeća poput Kane i Theme?

Jednostavno: kada organi vlasti uspješno rade zajedno sa preduzećima koja su u začetku ova preduzeća mogu i hoće pružiti uslove za zaposlenje.

Ekonomске reforme se upravo tiču toga – da uloga vlasti više nije da otvaraju radna mjesta. Umjesto toga one moraju dati podršku privatnom sektoru u stvaranju pravog ambijenta za povećanje broja radnih mjesta.

Stvarna zaposlenja moraju biti stvorena u konkurentnom poslovnom okruženju a ne da ih stvore organi vlasti.

Ozbiljne ekonomske reforme znače stvaran i pozitivan partnerski odnos između zajednice, vlasti i privrednika ove zemlje u mnogome nalik onome koji su već izgradile općine koje gledaju u budućnost.

Ali mi ne počinjemo od samog početka. Svi smo se već složili oko toga šta se treba uraditi. Program Posao i Pravda, koji su

prihvatile sve političke stranke u ovoj zemlji, navodi srednjoročne zakonske prioritete koje treba provesti ako želimo da riješimo ključne probleme korupcije, bezakonja i nezaposlenosti.

Prošle godine su vlasti Bosne i Hercegovine na Mrakovici izradili Plan aktivnosti- koji su obećale implementirati do kraja marta – a takođe su se i složile oko Razvojne strategije srednjoročnog modela ekonomskog razvoja.

Pored ovih opsežnih ekonomskih strategija građani ove zemlje su prihvatili i Buldožer inicijativu. Ona je utemeljena na jednostavnoj osnovi. Ako želite popraviti situaciju u privredi upitajte ljude koji upravljaju preduzećima, ljude koji ispunjavanje obaveze oko isplate plaća, koji su proveli životni vijek čineći svoje klijente zadovoljnim -ljude poput Narcisa Kavazovića i Esada Hamzića, direktora Kane, koji sjede ovdje sa mnom sada.

Privrednici su se svom kreativnom energijom odazvali fazama I i II Buldožera i stvorili uspješan dijalog između ministara i zakonodavaca. To je proces koji se mora nastaviti i proširiti.

Prioritete o kojima ovdje jutros govorim nije samo izradila međunarodna zajednica nego su oni prije nastali kao proizvod procesa reformi koji su već pokrenuti u ovoj zemlji. To je proces koji će snažnije krenuti ako ga vlasti i građani prihvate, a sigurno će propasti ako to oni ne učine.

Želio bih da vam mogu sa sigurnošću reći da će zaista i doći do ovih promjena, ali ja to ne mogu. Na vama je da ostvarite te promjene – to je u vašim rukama. Ali vam mogu reći da opcija da ne učinite promjene nije prihvatljiva. Ove mjere se moraju provesti, ovi zakoni se moraju usvojiti jer vaša budućnost ovisi o tome.

Ako vlasti u ovoj zemlji žele da pokažu da su ozbiljni u namjerama da stvore uslove za nova radna mjesta i veći prosperitet trebaju se pozabaviti ozbiljnom strukturalnom

reformom sa kojom su se suočile i druge zemlje u tranziciji. Konkretno i brzo to znači:

1. Provesti reformu indirektnog oporezivanja

To znači objavljivanje Zakona o Upravi za indirektno oporezivanje u Službenom glasniku – koliko sam ja upoznat Zakon bi trebao biti danas poslat u Službeni glasnik – možda bi neki od vas željeli da to provjere i uvjere se da je to i učinjeno. Čim Zakon bude objavljen vlasti mogu preći na stvarni posao ujedinjenja Carinskih uprava i uvođenje PDV-a – dva događaja koja će jednostavnijim i pravičnijim učiniti poslovanje u ovoj zemlji. Tek tada oni mogu na odgovarajući način koristiti poreski sistem da bi stimulirali rast privrede.

2. Uspostaviti jedinstven sistem registracije preduzeća

Registracija preduzeća u BiH je skup i dugotrajan proces u kojem postoje brojne birokratske prepreke. Kada neko dođe u BiH i želi da otvori preduzeće, nova radna mjesta i udahne život u aktivnosti lokalne zajednice – da li mu olakšamo situaciju? Ne, ne olakšamo, nego otežamo. To je neobjašnjivo. Međutim, istovremeno i dalje se ne provjerava sve veći broj fantomskih preduzeća. Koga treba kriviti za ovakvu situaciju?

Organi vlasti BiH trebaju usvojiti okvirni zakon o registraciji preduzeća. Ovaj zakon će uskoro biti upućen Vijeću ministara BiH. Vijeće ga odmah treba razmotriti i uputiti Parlamentu na usvajanje. Kada zakon bude usvojen strani i domaći investitori će moći jednostavnije i brže osnivati preduzeća i otvarati nova radna mjesta. Postoji li bilo koji opravdani razlog zbog kojeg bi vaši političari trebali i dalje zadržavati usvajanje ovog zakona?

3. Izraditi jedinstvenu, sveobuhvatnu trgovinsku politiku kojom se promovira izvoz i provesti je u praksi

Uz reformu sistema indirektnog oporezivanja, organi vlasti

sada moraju nastaviti sa procesom reforme pravosuđa i liberalizirati sektor telekomunikacija i električne energije. Obratite pažnju da sam rekao "liberalizirati", a ne "privatizirati". Ovdje govorimo o pružanju telefonskih usluga i usluga snabdijevanja električnom energijom uz konkurentne cijene, da bi domaći potrošači u BiH plaćali odgovarajuće cijene ovih usluga i kako bi pokazali međunarodnim investitorima da je Bosna i Hercegovina zemlja sa transparentnim i efikasnim poslovnim okruženjem. Do donošenja bilo kakve odluke o privatizaciji predstoji još nekoliko godina, a na kraju će o tome odlučivati vaši predstavnici u organima vlasti.

Potrebno je utvrditi procedure za ispunjavanje evropskih standarda (*CE marking*) kako bi se pomoglo preduzećima da dobiju certifikate koji će im omogućiti da svoje proizvode izvoze u Evropsku uniju. Evropska komisija već radi na pilot projektu koji obuhvata 10 do 15 preduzeća u BiH. Očekujemo od organa vlasti da se energično angažiraju na ovom projektu i pruže svoju pomoć da bi veći broj preduzeća iz BiH dobio certifikate za prodaju svojih proizvoda na evropskom tržištu.

4. Uspostaviti i poboljšati rad institucija i pružanje usluga potrebnih za osiguranje podrške poslovanju i promoviranju izvoza

Organi vlasti moraju uspostaviti efikasne i odgovorne jedinstvene statističke službe. One su potrebne investitorima, poslovnim ljudima, bankarima i vašim organima vlasti zbog toga što osnovni statistički podaci imaju ogroman značaj prilikom odlučivanja o ulaganju sredstava u zemlju i otvaranju novih radnih mjesta. Ti podaci su polazna tačka za privlačenje stranih ulaganja.

U budžetima organa vlasti moraju se osigurati razumna sredstva za rad institucija koje promoviraju izvoz kao što su FIPA, Državni ured za veterinarstvo, Zavod za standardizaciju, mjeriteljstvo i intelektualnu svojinu. Ove institucije za

uzvrat moraju početi s pružanjem usluga poslovnom sektoru što može pomoći bh. preduzećima da budu konkurentna na globalnom izvoznom tržištu.

Organi vlasti takođe moraju uspostaviti Agenciju za zaštitu investicija BiH kako bi se izvoznicima osigurali krediti, osiguranje i tehnička pomoć koja im je potrebna da bi pronašli put do unosnih inostranih tržišta. Organi vlasti imaju zadatak da im pruže takvu vrstu pomoći jer je upravo to njihov posao za koji ministri primaju platu.

5. Implementacija paketa o unutrašnjem dugu

Državni i entitetski organi vlasti, kao i organi vlasti Distrikta Brčko, su se saglasili o planu duga. Sada moraju izraditi i implementirati zakone do juna mjeseca, verificirati sva potraživanja i utvrditi aranžmane za isplatu, te izdati obveznice.

6. Radna grupa za privatizaciju treba do maja ove godine predložiti konkretna rješenja kojima se ubrzava proces privatizacije

Na ovaj način će biti jednostavnije raspisati tendere i obaviti privatizaciju strateških preduzeća. Mjere trebaju osigurati i jačanje entitetskih agencija za privatizaciju, njihovu veću efikasnost i veću transparentnost. Nažalost, u procesu privatizacije, kao i obično, iza scene ima previše političkih uticaja. Ovaj proces mora postati nezavisan od svake politike i fokusiran na ekonomsku stvarnost i interese građana – svih građana.

Stručnjaci su mi rekli da BiH još uvijek predstoje teška vremena, prije nego što rezultati reformi postanu očigledni. Međutim, želim vas uvjeriti da je to u potpunosti na vama – brzina kojom će se odvijati reforme zavisi od vas i vaših predstavnika u vladama i parlamentima. Što prije reforme budu provedene prije ćete moći osjetiti i korist koju one nose. Ukoliko oni budu energično djelovali, ukoliko implementiraju

ove mjere kao što su to javno obećali tada će BiH krenuti naprijed ka ekonomskom oporavku.

Ukoliko ne budu djelovali, ukoliko prekrše obećanje zbog toga što nisu odlučni u namjeri da provedu reforme ili zbog stranačkog manevriranja – tada ne možete računati na pozitivne rezultate, a vaša budućnost se dovodi u pitanje. Ne možete si dozvoliti dodatna kašnjenja i morate reći svoje mišljenje, tražiti da se promjene izvrše SADA. Odlaganje ide u prilog samo onima koji imaju koristi od sadašnjeg haosa i korupcije. One koji ne budu djelovali sada treba posmatrati kao osobe koje imaju koristi od postojeće situacije. Pozivam sve vas i svakog pojedinačno da dignete svoj glas i pobrinete se da vas čuju. Reforma nije samo pitanje međunarodne zajednice ili samo organa vlasti, to je i vaše pitanje.

I na kraju još jedna stvar, vrlo često čujem da u BiH nema dobrih preduzetnika. Ta izjava zapravo znači da nema dovoljno članova političkih stranaka koji su istovremeno i dobri menadžeri. Političke stranke ne bi trebale voditi ekonomiju. Regionalna ekonomska stvarnost i građani ove zemlje će utvrditi parametre za rast stope zapošljavanja, privatni sektor će utvrditi kurs, a organi vlasti moraju usmjeriti svoje napore na osiguranje odgovarajućeg polovnog okruženja za preduzeća i ne miješati se u njihovo poslovanje. Kada do toga dođe, preduzeća će doživjeti procvat zbog toga što u BiH u svakom slučaju ima dovoljno poslovne ambicije i sposobnosti.

Organi vlasti moraju uraditi svoj dio posla kako bi preduzetnici poput ovih ovdje danas mogli nastaviti sa svojim radom, sa otvaranjem većeg broja radnih mjesta i osiguranjem istinskog ekonomskog oporavka. Međutim, oni to neće uraditi ukoliko vi, građani ove zemlje, ostanete po strani i ne dignete svoj glas. U pitanju je vaša budućnost.

Hvala vam.